■ כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ■

בסוד שיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וישב ■ כ' כסלו ה'תשע"ט ■ 28.11.2018 ■ גליון מס' 507 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

להתחיל הכל מחדש

/ הרב יעקב הלוי פילבר

ההיסטוריה הישראלית רצופה משברים הבאים לאחר חורבן או כשלון, כך היה אחר חורבן הבית [עיין ב"ב ס ב] שרבים רצו לעצור את החיים, ודווקא רבי יוחנן בן זכאי הוא שהחליט שצריך להמשיך הכול מחדש בהקמת "יבנה וחכמיה", וכך ר"ע אחר שמתו לו עשרים וארבע אלף תלמידים הלך אצל רבותינו שבדרום [עיין יבמות סב ב] והעמיד את התורה מחדש. את ההנהגה הזו שיש להתחיל את הכל מחדש גם אחרי אסון למדו רבותינו מיהודה. בנו של יעקב. לאחר מכירת יוסף על ידי אחיו כתוב בתורה: "ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו" והלך לישא אשה, ועל כך מובא במדרש [ב"ר פ' פה]: "כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אני חושב עליכם . . . לתת לכם אחרית ותקוה" - "שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח". בפירוש "רמתים צופים" על הספר "תנא דבי אליהו רבא" [פרק ה] מביא אחד התלמידים דברים ששמע מהרבי שמחה בונם מפרשיסחא שהסביר את המדרש הנ"ל באופן זה: כל אחד מהשבטים היה עסוק בחזרה בתשובה מפני שחשב שעל ידו ובגללו נטרד יוסף מאביהם, וגם יהודה ראה עצמו אשם במכירת יוסף בהיותו מלך עליהם ובודאי אילו היה אומר להם להניח ליוסף היו דבריו נשמעים, והיה ביכולתו לפטור את יוסף ולהשיבו אל אביו, על כן חשב בדעתו שכובד האשמה מוטלת עליו ושהחטא שלו כה חמור עד שלא תועיל לו שום תשובה, (ולכן חשב שהוא עצמו לא יוכל לתקן את הדבר) על כן הלך לישא אשה, ואולי הבן שיולד לו ישלים את אשר הוא החמיץ בחייו.. כשאמרו פירוש זה לפני הרבי מנחם מנדל מקאצק בשם רבו ר' שמחה בונם אמר: חס ליה לפה קדוש מורי ז"ל לומר כך, ואז ביאר הוא את כוונת רבו וכך אמר: כאשר ראה יהודה מה שנעשה, וכי מכירת יוסף נגרמה בעיקר על פי עצתו, לבבו נמס בקרבו והלך במרירות גדולה מאד עד שנתבטל ממש ממציאותו, והחליט בדעתו שבוודאי איבד את כל המעלות שסיגל מיום היוולדו עד היום, וכמעט כלתה נפשו מגודל המרירות ועגמת הנפש. עד שנתיישב בדעתו ואימץ את רוחו וגמר בלבו לא להתייאש אלא להתחיל לקיים את התורה מחדש, ולהכין לבבו מעתה לעבוד את ה' אלקיו כתינוק שנולד (מפני שאיבד כבר את כל מעשיו הראשונים) והתחיל לחדש עבודתו מהמצווה הראשונה שבתורה. (פרו ורבו) וזאת המחשבה (לא להתייאש, ואפילו אם צריך להתחיל הכל מחדש יש להמשיך) הייתה כל כך יקרה לפני היודע מחשבות ובוחן לבות עד שממנו היה בורא אורו של משיח.

מדוע דבריו של אותו תלמיד כה צרמו לרבי מקאצק עד שאמר בנחישות שאי אפשר לייחס את הדברים הללו לרבו מפרשיסחא? גם בלי קשר לאורו של משיח אי אפשר לקבל את הנהגתו של יהודה לפי פירושו של אותו תלמיד, כי בכל מצב שהוא, אסור לאדם להרים ידיים ולהשלים עם הכישלון ולחדול מלנסות להמשיך ואפילו אם הוא צריך להתחיל הכול מחדש. לכן לייחס ליהודה מחשבה כאילו האדם סיים את תפקידו ואין לו תקווה, ואין לו אלא לצפות שבניו אחריו ישלימו את אשר לדעתו הוא החמיץ בחייו, המחשבה הזו היא פסולה ואינה ראויה לכל אדם, וקל וחמר למנהיג כיהודה, ועל אחת כמה וכמה שממחשבה כזו אי אפשר לברוא את אורו של משיח,

מדוע ממחשבה כזו אי אפשר לברוא אורו של משיח? כי ימות המשיח כפי שהם מתוארים לנו במקורות חז"ל יהיו ימים קשים, עד שחכמי ישראל [סנהדרין צח ב] אמרו: "יבוא משיח ולא אראה אותו" מפני שהם ידעו שלביאת המשיח יקדמו "חבלי משיח". ורק רב יוסף אמר שם: "יבוא (המשיח) ואראהו ואזכה לשבת בצל גללי חמורו". ומסביר הראי"ה את דבריהם בסוף מאמרו "המספד בירושלים": שהחמור מסמל את החומריות, והגללים מסמלים את הנטיות הגסות שהן חרפת האדם, והם גורמים לעשות צל ולהחשיך את האור הנובע ממקורה של תורה - וכל החסרונות הללו הפחידו את חכמי ישראל עד שביקשו שלא להיות באותה תקופה. אבל רב יוסף התחזק וידע שסוף

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שוויית חורף
עניית אמן לאחר ברכת קריאת שמע בתפילת שחרית בשבתות החורף, ובתפילת ערבית בשבתות הקיץ - חלופת מכתבים
המשך בעמי 2

טעם שאין מזכירין בברכת מעין שלוש נס חנוכה ופורים
יש לברר מה הטעם שאין מזכירין בברכת מעין שלוש, נס חנוכה ופורים, כמו שמזכירים בברכת המזון?...
המשך בעמי 6

וקרא זה אל זה ואמר / תגובות
גאוות הורים: בת זוג ... גויה
קראתי תגובתך ב"בסוד שיח" על מאמרי "ההתבוללות כבר כאן מזמן", בה כתבת על כך שדוקא בישראל אחוזי ההתבוללות נמוכים...
המשך בעמי 7

סיפור לשבת
להסתופף בבית ה'
לאחר התמוטטות המשטר הקומוניסטי בבריה"מ, נפל "מסך הברזל", ונפתחו השערים. הגאון ר' משה סולובייצ'יק מצירין...
המשך בעמי 8

שביבים
■ כוח הביטחון גדול מעבודת התפילה!
■ החזון היהודי בארץ ישראל
■ הצעה לעסקת חליפין
המשך בעמי 9

כל אלו להיכנע מפני אורה של תורה ודעת אלקים, על כן העדיף לשבת בצל גללי החמור, ובתוך חשכת הצל ידליק נר מצווה ותורה אור, ומעט מן האור ידחה הרבה מן החושך, והרע יהפך לטוב והקללה לברכה. - ומוסיף שם הראי"ה - וזהו מה שאמרו בזוהר ד"רב מתיבתא (ראש הישיבה) אשר בהיכלא דמשיחא אמר: מאן דלא הפיך מרירא למתיקא, וחשוכא לנהורא לא ייתי הכא" (מי שלא הופך מר למתוק וחושך לאור אל יבוא לכאן) - ומסיים שם הראי"ה - וזהו יסוד הכשר דורו של משיח היודע להשתמש בכל הכוחות אפילו היותר גסים לצד הטוב והקדושה המיוחדת שנתעטרו בה ישראל". מתוך דברים אלו נלמד שלא מספיק להיות אידיאליסטים וערכיים, אוהבי ארץ ישראל הנלחם עליה במסירות ונחישות, אם אחר כל משבר, קל או קשה, נרים ידיים ונתפס לייאוש וחדלון, נפסיק מלהמשיך להתמודד עם האתגר הגדול העומד בפנינו להפוך את החברה הישראלית ממר למתוק ומחושך לאור, כי אז לא נוכל להיות תלמידי ישיבתו של מלך המשיח. אין לנו אלא ללמוד מיהודה גם כשחשב שהכל אבוד לא הרים את ידיו ולא השליך את המשימות על אחרים, אלא התאושש והחליט להתחיל הכל מחדש, דווקא ממנו בורא הקב"ה את אורו של משיח.

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

עניית אמן לאחר ברכת קריאת שמע בתפילת שחרית בשבתות החורף, ובתפילת ערבית בשבתות הקיץ - חלופת מכתבים

בס"ד י' כסלו תשע"ט

לכבוד הרב **יצחק שטיינברג** שליט"א רו"כ 'ארץ חמדה' פה רעננה.

אחדשה"ט

את מכתבו מכ"ז אלול העבר קיבלתי, אולם טרדות החגים מנעו ממני להשיבו בזמן, אך בשבוע החולף לסדר 'ויפגע במקום וילן שם' ודרשו חז"ל שיעקב תיקן אז תפילת ערבית, שניתי שוב פרשתא דא, ועיינתי בדבריו הנפלאים והמשמחים, אך יש לענ"ד מעט מן המעט להשיב על דבריו.

הנה כת"ר העיר הערה חדשה, אודות מה שמצוי בשבתות הקיץ אשר רבים מתפללים במניין מוקדם, ומתפללים ערבית לאחר פלג המנחה כדעת רבי יהודה, ולאחר צה"כ חוזרים וקוראים קריאת שמע כדי לקיים מצווה זו בזמנה, שיש להם לענות אמן ללא שום פקפוק לאחר ברכת 'אוהב עמו ישראל' דעד כאן לא כתב המשנה ברורה בסימן נ"ט ס"ק כ"ה שלכתחילה יסיים בשווה עם הש"ץ כדי שלא יצטרך לענות אחריו אמן ויוציא את עצמו מפלוגתא האם עניין אמן זו נחשבת הפסק, ושורש הספק האם ברכות קריאת שמע הן כברכת המצוות או תקנה בפני עצמה, וכמבואר כ"ז במשנה ברורה שם, אולם בנד"ד מאחר ומתפלל קודם זמן קריאת שמע אין בכך קיום מצוות קריאת שמע, וא"כ אין חשש כלל לענות 'אמן' ואדרבה יסיים קודם החזן כדי שירוויח ענית אמן זו, וכידוע שמעלת ענית אמן גדולה מאוד.

עוד כתב כת"ר שלאחר ששח דבר הלכה זו בפני כמה רבנים, ענו לו לעומתו שאין לעשות כן משום 'לא פלוג', שלא יבואו לענות אמן אף כאשר מתפללים ערבית בזמנה כדעת חכמים לאחר צאת הכוכבים, ולזאת הביא כת"ר חיזוק לדבריו מפסקו של האשל אברהם מבוטשאש (סימן נ"ט) שהמתפלל תפילת שחרית לאחר שכבר עבר זמן ק"ש, ולכן קרא ק"ש קודם התפילה, יכול לענות אמן אחר 'אהבה רבה' כיוון שכבר יצא ידי חובתו ע"כ, הרי לן שלא חשש ל'לא פלוג' וא"כ ה"ה בנד"ד, אלא שלא מצא למי שהעיר כן אודות תפילת ערבית מוקדמת, עכת"ד המאירים.

הנה הדברים מאירים ומשמחים, ונאים הדברים למי שאמרם, אולם לענ"ד יש לפקפק מעט בדמיון בין נד"ד לנידון האשל אברהם מבוטשאש, אך קודם שאבאר את דברי, אעיר בעניין 'לא פלוג' שהרי לדעת הרמ"א סימן ס"א יש לענות אמן לאחר ברכת 'הבוחר בעמו ישראל באהבה' ולא חשש לכך דהוי הפסק, ומה שכתב המ"ב הוא רק לכתחילה ועל הצד היותר טוב, וא"כ בוודאי תמוה לומר שגם היכא שיכול לענות אמן, לא יענה אמן כדי שלא יבוא לענות אמן בזמן שמעיקר הדין גם מותר לענות אמן (עכ"פ לדידן בני אשכנז) וזה פשוט.

והנה בעיקר הדברים, הרי ידועה שיטת רבינו תם בתוס' הראשון בש"ס שקריאת שמע שקוראים בבית הכנסת קודם צאת הכוכבים היא העיקר ויוצאים בה ידי חובה, שמאחר שנוהגים כרבי יהודה לעניין זמן תפילת ערבית ה"ה לעניין זמן קריאת שמע, וא"כ לשיטת רבינו תם, חוזר וניעור חשש ההפסק בעניית אמן בזמן זה, ואין זה דומה לנידון האשל אברהם שלכו"ע כבר קיים מצוות קריאת שמע וכעת קורא קריאת שמע אבל לא לשם מצוות קריאת שמע ואין כלל חשש הפסק, ואמנם כת"ר נשמר מקושיה זו וכתב בתו"ד במוסגר וז"ל **'ואף אחד לא פוסק כרבינו תם שיוצאים ידי חובה אפילו של קריאת שמע לאחר פלג כדעת רבי יהודה'** ע"כ, אולם כאן יש מקום אתי להעיר, שעל אף שאכן רבינו המשנה ברורה כותב כן, מכל מקום מדעת ראשונים ואחרונים רבים מבואר לא כך, וכן ייחסו משקל וחשיבות לדעת רבינו תם, והיא הייתה השיטה הנפוצה בזמנים קדמונים, ובעז"ה נוכיח שגם רבינו המשנה ברורה ייחס

לשיטת רבינו תם משקל וחשיבות מסוימת, ולא כפי שמשמע מדבריו במקומות אחרים.

הנה המשנה ברורה כתב בשני מקומות ששיטת רבינו תם היא שיטה יחידאה, עיין סימן רל"ה בשער הציון אות ח' ואות ט', אולם המשנה ברורה עצמו כתב באותו סימן בס"ק י"ט בשם האחרונים שלעניין איסור אכילה בחצי שעה הסמוכה לצאת הכוכבים יכול לסמוך על מה שקרא קריאת שמע בבית הכנסת לאחר פלג המנחה ע"כ, הרי לן שלפחות לגבי איסור אכילה סמך על שיטת רבינו תם.

והנה בשער הציון כתב שהאחרונים שכתבו כן ה"ה הט"ז והמג"א, והנה הט"ז שם ס"ק ב' מביא את כל שיטת הראשונים בזה ומתחבט בשיטת השו"ע ואכתוב בקצרה את תו"ד, שהנה בראשונים יש ד' שיטות אודות ציבור שמתפלל מבעוד יום, מה יעשה היחיד לעניין קריאת שמע ותפילה:

א. דעת רש"י שיתפלל עם הציבור בבית הכנסת, ויקרא אז קריאת שמע כדי לעמוד בתפילה מתוך דברי תורה, ואת מצוות עשה דאורייתא של קריאת שמע של לילה יקיים בקריאת שמע על מיטתו.

ב. דעת התוס' בשם ר"ת ור"י שעיקר קיום מצוות קריאת שמע מקיים בקריאת שמע שקורא קודם הזמן וכמבואר לעיל, וקודם ששוכב לישון יקרא ק"ש שוב רק בשביל המזיקין.

ג. דעת רבינו יונה שיקרא עמהם קריאת שמע אולם לא יכוון לצאת ידי חובה, ולאחר צאת הכוכבים יחזור ויקרא ק"ש ללא בברכות (ונמצא שלדעת רבינו יונה יקרא ק"ש בערב זה ג' פעמים, אחד בביה"כ, אחד לצאת ידי"ח, ופעם נוספת על מיטתו).

ד. דעת רב האי גאון (מובא בטור שם) שיתפלל שמו"ע עם הציבור ללא ק"ש וברכותיה, ולאחר צאת הכוכבים יקרא קריאת שמע עם ברכותיה (וראיתי שכותבים שכן היה נוהג החפץ חיים וזה היה עדיף לו מלסמוך גאולה לתפילת ערבית).

והנה השו"ע בריש סימן רל"ה משמע שפסק כשיטת רבינו יונה, אולם ע"ז הקשה הט"ז א"כ מדוע לא הזכיר השו"ע בדבריו שלא יכון לצאת בקריאת שמע של בית הכנסת (ועיין בשו"ת אגרות משה או"ח חלק ב סימן ס מה שביאר עניינה של כוונה זו וזאת כדי לא לעבור על בל תוסיף) ולכן נקט שהשו"ע חזר בו, ופסק לעיקר ההלכה כדעת רבינו תם, ורק לרווחא דמילתא יחזור ויקרא קריאת שמע שוב לאחר צאת הכוכבים.

וממילא הט"ז לשיטתו כתב בהמשך הסימן שאם קרא קריאת שמע בזמן זה בבית הכנסת, יכול להקל בעניין איסור אכילה, מאחר ועיקר ההלכה שכבר יצא ידי חובתו.

וגם המג"א שם כתב שהעולם נוהגים כרבינו תם אבל כל אדם יחמיר על עצמו ויקרא על מיטתו כל הקריאת שמע (כשיטת רש"י) והעיר המגן אברהם שלכא' לפי שיטת רש"י אין איסור אכילה קודם קריאת שמע, שהרי לפי רש"י היו מתפללים מבעוד יום, ולא יוצאים ידי חובה, ואת מצוות ק"ש היו מקיימים בקריאת שמע שעל המיטה, ובוודאי היו אוכלים בין לבין (אלא"כ נאמר שהתחילו את סעודתם קודם החצי שעה הסמוכה לצאת הכוכבים).

ומבואר גם מדברי המג"א וגם מדברי הט"ז ששיטת רבינו תם היא העיקר ועל פיה היה העולם נוהג, ולכן על אף שיש להחמיר (ולדעת הט"ז רק לרווחא דמילתא) מ"מ לעניין איסור אכילה יכול לסמוך על כך.

ומאחר וכאמור המשנה ברורה העתיק זאת להלכה, הרי שגם המשנה ברורה ייחס משקל וחשיבות לשיטת רבינו תם, ואינה דחויה מהלכה לגמרי.

אמנם בסימן רס"ז ס"ק ו' כתב המ"ב הלכה זו בלשון פושרת יותר שמי שנוהג כן (להתחיל בסעודה בחצי שעה הסמוכה לאחר שכבר התפלל ערבית מבעוד יום) **אין למחות בידו** שיש לו על מי לסמוך, ופשר הדבר הוא על פי מה שכתב בשער הציון שם, דהמג"א סתר דבריו שבעוד שבסימן רל"ה כתב שיכול לאכול בחצי שעה הסמוכה (אם כבר התפלל) מ"מ בסימן רס"ז כתב שאינו יכול לאכול ויש לו להמתין עד צאה"כ לקרוא ק"ש ורק אז להתחיל בסעודה, והביא השער הציון מספר יד אפרים המיישב את דברי המג"א, עיין שם, ולפי זה מובן מדוע בסימן רס"ז כתב המ"ב בלשון פושרת מאחר ובנידון זה (שכל השבוע מתפלל כחכמים ורק בערב שבת מתפלל מבעוד יום משום מצווה להוסיף מחול על הקודש) אינו יכול לסמוך על המגן אברהם, ונשאר לו לסמוך רק על דעת הט"ז.

עכ"פ מוכח שרבינו המשנה ברורה אינו מבטל לגמרי את דעת רבינו תם, וכותב להדיא שלעניין איסור אכילה הסומך עליו יש לו על מי לסמוך.

וכל זה בדעת המשנה ברורה, אבל בדעת אחרונים וראשונים נוספים, ברור שדעת רבינו תם היא דעה חשובה ועיקרית, ואזכיר שוב את הט"ז שסמך את שתי ידיו על שיטת רבינו תם, ועיין בבית יוסף שכתב בסיכום דבריו: **'ולענין הלכה נקטינן שצריך לקרותה אחר צאת הכוכבים ויעשה אחד מהדרכים הנזכרים. ואף על פי שכתב המרדכי (סי' א) בשם ראבי"ה (ח"א סי' א) נראה לי עיקר דברי רבינו תם והמחמיר לקרות קריאת שמע ולהתפלל בלילה מיחזי כיוהרא שכל העושה דבר שאינו צריך לעשות נקרא הדיוט אלא אם כן הורגל בפרישות בשאר דברים ע"כ נראה דאפילו במקום שנהגו הציבור לקרות קריאת שמע מבעוד יום יש לכל אדם לעשות בענין שיקרא קריאת שמע בעונתה דכיון דלדעת כמה גדולים לא יצא ידי חובתו בקריאת בית הכנסת לא מיחזי כיוהרא'** ע"כ, הרי שנתלה בשיטת רבינו יונה כדי להתנצל מדוע המחמיר לעשות כן אין זה נחשב כיוהרא, ומבואר ברור מדבריו שבוודאי יש משקל וחשיבות לשיטת רבינו תם.

ומאחרונים לראשונים, הנה בבית יוסף כבר הוזכר דברי המרדכי והראבי"ה, ועיין גם בשו"ת תרומת הדשן סימן א' שג"כ נתלה בשיטת רבינו תם (ובהמשך דבריו נתלה בשיטת רש"י) הרי לן דשיטת רבינו תם היא יתד גדול בהלכה זו ולא ניתן לדחותה בקל.

ועיין עוד בשו"ת שבט הלוי חלק ח' סימן ל"ח שאם כבר קרא אדם קריאת שמע מפלג המנחה ואילך ונרדם אין צריך להקיצו ולצערו, הרי שגם התחשב בשיטת רבינו תם ולא אחז שהיא דחויה לגמרי מן ההלכה.

וברור שבנושא הזה אכשר דרא, וכיום ב"ה בדרך כלל מתפללים תפילת ערבית בזמנה לאחר צאת הכוכבים (עכ"פ בארץ ישראל) ואף כאשר מתפללים מבעוד יום כגון בשבתות הקיץ, אכן רבים מדקדקים לשוב ולקרוא ק"ש לאחר צאת הכוכבים כדעת רבינו יונה והשו"ע, אבל המנהג הקדמון לא היה כך והיו מתפללים מבעו"י, וקוראים ק"ש בזמן התפילה, ולאחר מכן פעם נוספת על המיטה, ולא היו קוראים ק"ש פעם נוספת בין לבין, והיו סומכים עצמם או על ר"ת או על רש"י (מיניה ומיניה תסתיים שמעתתא) והשו"ע הוא נגד מנהג העולם עד אז (לפחות בחלק גדול מן המקומות).

והנה המשנה ברורה כתב בסימן רל"ה ס"ק ט' לעשות כעצת רבינו יונה ולא לכוון לצאת בקריאת שמע של בית הכנסת, וכמדומני שרוב העולם לא נוהג כן, אלא קורא קריאת שמע בבית הכנסת, משתדל לקרוא שוב קריאת שמע בבית לאחר צאת הכוכבים וקורא

ק"ש שעל המיטה, ומקווה שבין כך ובין כך קיים מצווה זו של ק"ש, ומעתה הרי שאין אנו מבטלים לגמרי את קריאת שמע של בית הכנסת, ורוצים אנו שקריאת שמע זו תעמוד לנו לרצון לצורך מצוות קריאת שמע, וא"כ חוזר וניעור עניין ההפסק בעניית אמן לאחר ברכה שניה שלפני קריאת שמע.

וזאת בוודאי שהרוצה לענות אמן יש לו על מי לסמוך שהרי דעת הרמ"א שיש לענות אמן אפילו בקריאת שמע בזמנה, וא"כ כ"ש כאשר מצטרף כל הנ"ל, וכל כוונתי רק לעורר שאין לדמות ממש את דברי האשל אברהם מבוטשאש, לנידון דידן וחילוק יש בין הנידונים.

והנה בסיום הדברים אכתוב מה שנראה לענ"ד כקושיא גדולה על פסיקות רבינו המשנה ברורה, שהנה מאחר והמשנה ברורה כתב בסימן רל"ה ס"ק ט' שלא יכון לצאת ידי חובה בקריאת שמע שקורא בבית הכנסת מבעו"י, א"כ היאך כתב לאחר מכן שלעניין איסור אכילה יכול לסמוך על קריאת שמע זו, ובשלמא הט"ז שכתב כן הוא משום שאחז שעיקר קיום המצווה הוא מבעוד יום, וממילא מכוון לצאת ומה שקורא אח"כ הוא רק לרווחא דמילתא, אבל לדעת המשנה ברורה שהעתיק את דברי רבינו יונה לא לכוון לצאת, א"כ מאחר ומצוות צריכות כוונה בוודאי לא קיים את מצוות קריאת שמע, וא"כ כעת שבא לאכול אין לו כלום על מה לסמוך, שגם אם יש משקל לשיטת רבינו תם, מכל מקום אם לא כוון, לא הרוויח כלום וא"כ היאך יכול היה המשנה ברורה מחד להעתיק את רבינו יונה בס"ק ט', ולאחר מכן להעתיק את הט"ז בס"ק י"ט? וצ"ע.

בברכה וביקרא דאורייתא

שבתי יגל

בס"ד י"א כסלו תשע"ט

שלום וברכה למכובדי ורעי הרב יגל שליט"א,

כמעט שנשכחו ממני הדברים וכת"ר טרח להעלותם מבור הנשייה ולדון בהם. יישר כח גדול!

לא אוכל להימנע מלהוסיף ולדון עמו בענין.

אקדים ואומר שאותו משפט שציטטתם מדברי באותיות מודגשות שאף אחד מהפוסקים לא פסק כר"ת, נכתב ע"י לא אחר מרבנו הגר"א זצוק"ל בריש סי' רלה לגבי פסיקת השו"ע שזמן ק"ש הוא מצאה"כ, וז"ל: "וכן כתבו כל הפוסקים לבד ר"ת. וכבר חלקו עליו כל הפוסקים, וכן פסקו כל הגאונים". דבריו ברורים וחדים שאינם משתמעים לשני פנים. כידוע, ליכא רזא דאנים מרבנו הגר"א, וגם הוא הכיר את הראשונים והאחרונים שכת"ר ליקט כאמיר גורנה, ובכ"ז כתב מה שכתב. ללמדנו שאין להתחשב בכל השאר כלל וכלל.

אתחיל מהסוף:

לעניין קושייתו של כת"ר בשלהי הדברים - אען ואומר שמוכח מהפמ"ג במשב"ז סק"ב שיש שני דינים בק"ש - האחד הוא לקרותה ע"מ לצאת בה ידי חובה, והשני לקרותה לפני אכילה (גם אם אין יוצאים בה). כך ברורים דבריו, שכתב: "ומה שכתב יסמוך על קריאת שמע שעל מטתו י"ל לכתחלה ראוי לקרות קודם אכילה, אף דאין חייב מיתה [ברכות ד, ב] הואיל וקרא בבית הכנסת כמו שכתב [ט"ז] באות ב' וכמו שכתב המ"א אות ד', מכל מקום לכתחלה ראוי לקרות קריאת שמע של חובה מיד קודם אכילה וכמו שכתב המ"א אות ב'". והרי הפמ"ג עצמו הכריע קודם לכן באותו ס"ק שהשו"ע פסק לגמרי כרבנו יונה (כפי שסבור גם המ"ב, ראה סי' רלה סק"ט). כנראה שגדר הדברים הוא שע"מ להתיר לאכול די לנו שמקבל עול עצמו על מלכות שמים ועול מצוות בעצם קריאת פסוקי ק"ש, שאז כבר אינו חייב מיתה מצד דברי ריב"ל בברכות ד. ומצד שמא יימשך צ"ל שמעמיד שומר.

מה גם שכל הנוהג הזה החל מחמת ירידת וחולשת הדורות, כפי שמעיד התרומת הדשן בסי' א (מובא בחלקו בט"ז רלה סק"ב), דברים מרפסי איגרא: "וע"כ לא יישבנו, אפילו ב' שעות קודם הלילה, כ"ש שלשה או ארבעה. ע"כ נראה, **דאין ליישב כלל, בטעם ובסברת התלמוד**, אלא יש לומר: **שהמנהג נשתרבב על ידי תשות כח שירדה לעולם, ורוב ההמון תאבים ורעבים לאכול**, בעוד יום גדול, בימים ארוכים. ואם היו אוכלים קודם מנחה, היו שוהים באכילה ובשתיה ולא יבאו כלל לבית הכנסת. ומהאי טעמא, אסרו כמה גאונים אפילו סעודה קטנה, סמוך למנחה גדולה. וא"כ לא הוי שפיר דמי כלל, לסעוד תמיד קודם תפלת המנחה, ומתוך כך, לא היה כח לת"ח, לפרוש ההמון עם, מלהתפלל תפילת ערבית, ולקרוא את שמע בעוד היום גדול. וכה"ג אשכחן, אפילו בדורות הראשונים, בימי רב האי גאון, כדאיתא באשירי ריש ברכות, ובימי ריב"א, כדאיתא בהגה"ה במיימון בהלכות תפילה: **שהיו הצבור מתפללין וקורין את שמע בערבית, בזמן שהיה נראה לאלו הגאונים, שלא היתה תפלה וק"ש בזמנה, ואעפ"כ לא הוי מצי לעכבינהו**. גם שמעתי בישיבה, מפי אחד מהגדולים, ששמע וקבל, כי **בימי הקדמונים בקרימ"ש, התפללו ערבית וקראו את שמע, בע"ש בעוד היום גדול, כל כך, שהיה רב העיר שהיה מהגדולים הקדמונים הוא, וכל טובי הקהל עמו, הלכו לטייל אחר אכילה של סעודת שבת, על שפת הנהר דונא"י; והיו חוזרין לבתיהם קודם הלילה**. גם נמצא כתוב, בשם אחד מהגדולים, שהורה להתפלל ערבית ולקרוא את שמע בעוד היום גדול מאוד, לצורך סעודת נשואין. **מכל הלין משמע, דמקדם היה בקל להורות לקולא בדבר זה**". חזינן שהרבנים דאז ניסו להציל מה שיכלו, כנגד בולמוס האכילה של ההמון, ודאגו שלפחות יקראו ק"ש - שאיננה בזמן המצוה כלל וכלל, קודם האכילה. ובודאי חזרו הת"ח לקרות ק"ש בזמנה אח"כ.

לענ"ד זהו המקור והיישוב לפסקי המ"ב, שמצד אחד פסק כפמ"ג שהכריע שהשו"ע אזיל לגמרי כרבנו יונה, ולא יוצאים כלל בק"ש שקודם צאה"כ, ובכ"ז קריאתה בזמן כזה מתירה לאכול לאחריה כאשר קשה להתאפק. ואחרי צאה"כ יקראו אותה שוב לשם מצוה. [כעת ראיתי שבסי' רסז סק"ו המ"ב נותן נימוק אחר לחילוק בין היתר אכילה לאחר ק"ש מבעוד יום לבין חובת קריאתה שוב לאחר צאה"כ - שהדין הראשון הוא מדרבנן, לכן אפשר לסמוך על המקילין, לעומת חובת ק"ש גופא שהיא מהתורה לכן צריך לקרותה שוב בזמן הראוי לכו"ע. בופן זה אולי ניתן ליישב פסקי המ"ב שהקשיתם: כאשר קורא מבעוד יום מבלי לכוון לצאת, היות ומצוות דרבנן אינם צריכות כוונה, לכן לדיני דרבנן סמכינן אק"ש זו. אך לדין תורה שמצוות צריכות כוונה - לא יצא. יודע אני שזהו מהלך מחודש בהבנת דרבנן ודאורייתא, אך זה בגדר חזי לאצטרופי עם הסברא המרכזית דלעיל של צוי דינים בק"ש].

היוצא לנו ברור ומחוור ששיטת המ"ב לאורך **כל** הדרך היא לפסוק דלא ר"ת כלל ועיקר. וכפי שהדברים חדים מאוד באותם שני הס"ק בסי' רלה בשעה"צ (ח, ט) שהראיתם.

והיות ושיטת המ"ב יוצאת מלובנת, ויסודתה בהררי קודש - מה לנו כי נלין, לחפש דעות אחרות בראשונים ובאחרונים. שהרי מקובלנו שהכרעותיו קודש קודשים (ברוב מוחלט של המקרים),

ופשטו הוראותיו בקרב כל בית ישראל (ספרדים ואשכנזים כאחד, בכפוף למחלוקות שו"ע רמ"א).

כל זאת בהתייחס לסתם ימי חול. אך כפי שכת"ר ציין - ישנו מצב מיוחד בקבלת שבת מוקדמת בערב שבת. המ"ב בסי' רסז סק"ו פוסק נחרצות שאמנם לגבי היתר אכילה ניתן לסמוך על המקילין בדיעבד ולהתחיל לאכול אפילו חצי שעה סמוך לצאה"כ, אך בשום פנים ואופן אין לסמוך על שיטה זו לגבי גוף מצות ק"ש, וחייב לקוראה שוב אחרי צאה"כ. ובשעה"צ שם ס"ק יא נראה שנוטה לומר שזה נכון אפילו לט"ז! מחמת סברתו החזקה של היד אפרים, וכפי שכת"ר הביא בעצמו. [הסיבות לסמוך לגבי אכילה פורטו לעיל, אך אין לזה כל שייכות לנידוננו, שהוא נוגע ליציאה ידי חובת מצות ק"ש, שזה לכו"ע לא יצא כלל ועיקר].

שותא דמר לגבי שיטת הב"י לא ידענא. אדרבה, היות ופסק לחלוטין כרבנו יונה (כפי שמוכח בהבנה היותר פשוטה וברורה בשו"ע), לכן כתב שאין בזה שום יוהרא לחזור על ק"ש לאחר צאת, כי זה מחויב מעיקר הדין.

מעבר לכל זה - סיכומו של כת"ר - "וזאת בוודאי שהרוצה לענות אמן יש לו על מי לסמוך שהרי דעת הרמ"א שיש לענות אמן אפילו בקריאת שמע בזמנה, וא"כ כ"ש כאשר מצטרף כל הנ"ל" - אומר הכל. בהצטרף הדברים שציינתי בעניין חשיבות עניית אמן באופן כללי - אזי לענ"ד יש לחזור ולפסוק למעשה כאשר סברתי מראש.

לסיום אציין שחיילי מהא"א בוטשאטש היה רק להוכיח שלא אמרינן "לא פלוג" בכה"ג. וכאשר מן הדין ניתן לענות אמן - ענינן, אפילו אם ברוב המקרים לא רצוי לענות באותו מקום. לא התכוונתי להביא ראיה לעצם ענין היתר עניית אמן בערבית מוקדמת שלר"ת (ודעימיה) יוצא בזה מהא"א שמדבר בשחרית שקרא ק"ש לפני התפילה, שודאי לכו"ע יצא כבר לפני הקריאה השנייה.

נהניתי מסברתו שלא ייתכן לומר "לא פלוג" בדבר שמעיקר הדין מותרים לענות אפילו מי שיוצא בק"ש זו.

בברכת יגדיל תורה ויאדיר,

יצחק ש.

י"א כסלו תשע"ט

לכבוד הרב יצחק שטיינברג שליט"א

שמחתי מאוד לקבל את מכתבו, וכרגיל אין מכתב בלא חידוש חידושים טובא.

גם אני איני יכול מלהמנע מלהמשיך ולדון עם מעלת כת"ר בדברי תורה המשמחים כל לב.

ראשית אומר שאכן אין ביננו וויכוח על פסק ההלכה, הרוצה לענות אמן לאחר ברכת 'אוהב עמו ישראל' במניין מוקדם תפילת ערבית הרשות בידו, וירוויח בכך מעלת ענית אמן, אחר שדעת הרמ"א בסימן ס"א שגם בתפילת ערבית בזמנה יש לו לעשות כן, ובפרט בהצטרף כל הנ"ל.

ההתנצחות בדבר הלכה ביננו היא במשקל שיש לשיטת רבינו תם בהלכה, אם היא שיטה יחידה שאין לה מקום בפסק ההלכה, או שיש לה משקל ויש להתחשב בה.

וכעת אני חושב שנפ"מ טובא לבני ספרד הפוסקים כדעת מרן השולחן ערוך אשר כתב להדיא בסימן נ"ט סעיף ד' שאין לענות אמן לאחר ברכת 'הבוחר בעמו ישראל באהבה' משום דהוי הפסק, וא"כ לבן ספרד אין לענות כלל אמן בתפילת ערבית בזמנה, ויש לדון מה הדין בתפילת ערבית מוקדמת, ובזה יהיה נפ"מ בהתנצחות ביננו האם יש להתחשב בשיטת רבינו תם אם לאו.

והנה ציטטתם את דברי הגר"א שכל הפוסקים חלקו על רבינו תם (וכן השער הציון בסימן רל"ה ס"ק ט' הביא את דברי הגר"א הללו) אך מ"מ יש גם דעות אחרות וכפי שכתבתי כבר במכתבי הקודם את דברי הט"ז, המגן אברהם וכו', ואיני יודע האם גברא אגברא קא רמית, או שסבורים אתם שאין מקום כלל לדברי הט"ז והמג"א היכן שאדוננו הגר"א סבור אחרת, אך ביותר אני תמה שהרי אנו עוסקים בנידון מניין מוקדם לתפילת ערבית, והרי כל עצם קיומו של תפילה זו היא נגד שיטת הגר"א כמבואר בביאור הלכה ריש סימן רל"ה, ואם כן היאך אנו פוסקים הלכה לפי שיטת הגר"א בנידון שכל עצם קיומו מנוגד לשיטת הגר"א? (ובמק"א כתבתי אודות פסיקה על פי צירוף ב' שיטות בניגוד להכרעת שתיהן - עיין שו"ת מנחת אשר חלק ב' סימן י"ב ויש להאריך בזה).

עוד ציטטתם בארוכה את דברי התה"ד סימן א', אולם יש לשים לב שיש לחלק את דברי התה"ד לשניים, בראשית דבריו הוא דן לגבי מניין מוקדם לתפילת ערבית לאחר פלג המנחה, ולזה לא היה קשה לו מנהג זה, ומצטט את דברי המרדכי והראבי"ה ששיטת רבינו תם היא העיקרית, וכל מה שציטטתם הוא רק מהמשך דבריו ששם דן לגבי מניין מוקדם לתפילת ערבית ג' או ד' שעות קודם צאת הכוכבים שלזה גם שיטת רבינו תם לא תועיל, ואין אפשרות ליישב מנהג זה אלא משום ירידת וחולשת הדורות.

עוד ציינתם לדברי שער הציון בסימן רס"ז ששם רוצה לומר שלפי סברת היד אפרים בביאור סתירת דברי המג"א, יש לומר שהדברים נכונים גם לדעת הט"ז, אמנם סו"ס במשנה ברורה גופא כתב המשנה ברורה שהסומך להתחיל סעודה בחצי שעה הסמוכה לצאת הכוכבים לאחר שכבר קרא קריאת שמע מבעוד יום יש לו על מי לסמוך, וזאת על פי הט"ז שסומך את שתי ידיו על שיטת רבינו תם, ואם כן גם המשנה ברורה מייחס משקל וחשיבות מסוימת לשיטת רבינו תם ואינו מבטלה לגמרי.

וכעת אבוא לדבר אודות מה שכתבתם ליישב את קושייתי בשלהי המכתב על פסקי המשנה ברורה, וכתבתם בזאת ב' דרכים:

א' יש שני דינים באיסור אכילה קודם קריאת שמע.

ב' לגבי איסור אכילה שהוא דרבנן יש לסמוך על קריאת שמע שקרא ללא כוונה אחר שמצוות דרבנן אינם צריכות כוונה.

והנה באשר לדרך א', איני יודע מה המקור לשני דינים אלו, הרי בפשטות איסור האכילה קודם קריאת שמע הוא משום שמא ימשך בסעודתו, ולא מצינו איסור נוסף כמו שכת"ר רמז בדבריו שאין זה דרך ארץ לאכול קודם שאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמיים (ובשיעור ביום א' בבוקר, הר"ר ידידיה עמיאל הי"ו גם רצה לומר כך מדנפשיה) ובגמ' בברכות דף ד' אין רמז לכך, אלא רק חשש שמא ימשך ויבטל מצוות עשה, ומה שהחמירו וכתבו שחייב מיתה הוא או משום שאיכא אונס שינה או משום לאפוקי ממ"ד תפילת ערבית רשות וכמבואר שם בגמרא.

אכן לשון הפמ"ג משב"ז ס"ק ב' נוטה לדבריכם אך מאחר ולא מצאנו איסור כזה מלבד 'שמא ימשך' יש לדחוק בלשונו ולומר שמאחר וכבר קרא קריאת שמע בבית הכנסת ויצא ידי חובה לשיטת רבינו תם, א"כ כבר אי אפשר לומר שהוא עובר על דברי חכמים, אע"פ שלכתחילה יש לו לקרוא ליזהר שלא לאכול קודם קריאת שמע הנוספת שיש לו לקרוא לאחר צאת הכוכבים משום שיטת רבינו יונה.

ועוד קשה לי, דאי נימא כדבריכם, א"כ יצא חידוש גדול לדינא ולחומרא, דמה שכתב המ"ב בסימן רל"ה ס"ק י"ט, וכן בסימן רס"ז ס"ק ו' שלאחר שהתפללו מבעוד יום וקראו קריאת שמע יש על מי לסמוך להתחיל בסעודה בחצי שעה הסמוכה לצאת הכוכבים - הוא רק היכא שהעמיד שומר, וא"כ היה לו למשנה ברורה לפרש ולא לסתום.

ולכן המחוור הוא כפי שציינתם למשנה ברורה בסימן רס"ז שיש לחלק בין איסור אכילה שהוא מדרבנן, למצוות קריאת שמע שהיא דאורייתא, ובאיסור דרבנן יש לסמוך על שיטת רבינו תם. ואם כן מוכח שגם המשנה ברורה נותן חשיבות מסוימת לשיטת רבינו תם ואינה מבטלה לגמרי, שאם היה מבטלה לגמרי, לא היה סומך עליה גם לא באיסור דרבנן.

אלא שעדיין קשה מה שהקשיתי היאך המשנה ברורה סומך על שיטת רבינו תם ביחס לאיסור אכילה אחר שכותב בסימן רל"ה ס"ק ט' לא לכוון לצאת בקריאת שמע שקורא מבעוד יום - כדברי רבינו יונה.

ולזאת כתבתם בדרך השנייה, שאע"פ שלא מכוון לצאת מ"מ לעניין דיני דרבנן - מצוות אין צריכות כוונה, וא"כ גם אם לא כוון לצאת, מ"מ מדרבנן קיים את המצווה (לשיטת רבינו תם) ולכן יכול לסמוך על כך ולאכול.

הנה על אף ההברקה בדבריכם אלו (ואוסיף שמדויק בזה לשון המשנה ברורה [בשם רבינו יונה] שכתב שלא יכוון לצאת, ולא כתב שיכוון לא לצאת ודו"ק) מ"מ ברור שהוא דוחק גדול, מחמת כמה טעמים:

א' אין הדבר מוסכם שבמצוות דרבנן מצוות אינם צריכות כוונה, ובמשנה ברורה סימן ס' ס"ק י' משמע שהמ"ב סובר לעיקר שאין לחלק בזה בין מצוות דאורייתא למצוות דרבנן, וא"כ א"א לבאר דברי המשנה ברורה עצמו בסימן רל"ה לפי זה.

ב' הרי מקור דברי המשנה ברורה הם מדברי רבינו יונה, וברבינו יונה בפנים מבואר יותר שלא יכוון לצאת בקריאת שמע זו אלא יכוון לקרוא אותה רק משום העניין לעמוד בתפילה מתוך דברי תורה, וא"כ הרי זו ממש כוונה הפכית לא לצאת, וידוע מה שכתבו הפוסקים שגם למ"ד מצוות אין צריכות כוונה, מ"מ כאשר מכוון להדיא לא לצאת - גרע טפי.

ג' כפי שכת"ר הרגיש בדבריו הרי זו הגדרה מחודשת לדרבנן ודאורייתא, ושמא יש להשוות זאת למחלוקת המנחת חינוך מצווה י' והדובב מישרים ח"ג סימן ב' אודות מי שספק אכל מצה ולכן אכל שוב מצה ללא כוונה, אם לדעת הרמב"ם שספק דאורייתא לחומרא הוא מדרבנן - אם יצא בזה ידי חובתו עיין שם, ונידון דידן הוא עוד יותר מחודש לענ"ד.

ולכן לדידי קושייתי עדיין במקומה עומדת ותשבי יתרץ קושיות ובעיות.

סוף דבר הכל נשמע, שדעת אחרונים וראשונים רבים שדעת רבינו תם אינה דחויה כלל, ואף המשנה ברורה סמך עליה עכ"פ לגבי איסור אכילה שהוא דרבנן, וא"כ אינו מבטלה לגמרי, ולכן בני ספרד המתפללים במניין מוקדם לתפילת ערבית (אף בערב שבת) אין להם לענות אמן לאחר ברכת 'אוהב עמו ישראל' משום חשש הפסק.

ולסיום לא אמנע מלכתוב מה שלבי אומר לי, מה שאנו יודעים, שרבים מהמתפללים במניינים המוקדמים לקבלת שבת, אינם זוכרים לשוב ולקרוא קריאת שמע לאחר צאת הכוכבים, על אף תזכורות הגבאי וכדומה, ולכאורה תמוה היאך רבים מרשים לעצמם לשכוח דבר זה, והיאך אין הדבר מטריד אותם, ואינם דואגים לכל מיני תזכורות וכדומה, הרי בביטול מצוות עשה דאורייתא של קבלת עול מלכות שמים קא עסקינן, והיאך ייתכן כדבר הזה? אלא שמאחר ויצאו ידי חובה בקריאת שמע שקראו בבית הכנסת מבעוד יום כדעת רבינו תם, ממילא אין הדבר טורד כל כך (על אף שאכן יש לכל אחד להחמיר ולקרוא שוב קריאת שמע לאחר צאת הכוכבים לחוש לדעות הראשונים החולקות) ואע"ג שאין הם יודעים כלל משיטת רבינו תם וכל הנידון ההלכתי הנ"ל, מכל מקום מזלייהו חזי - כן נראה לי.

בברכה מרובה

שבתי יגל

לתגובות והארות: shyogel@gmail.com

טעם שאין מזכירין בברכת מעין שלוש נס חנוכה ופורים

/ הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

יש לברר מה הטעם שאין מזכירין בברכת מעין שלוש, נס חנוכה ופורים, כמו שמזכירים בברכת המזון?

א בסידור מקור התפילות (מהרה"ג רבי בנימין פרידמן זצ"ל) כתב לתרץ וזה לשונו, שכל אמירת על הניסים היא רק לפרסם הנס, ובשלמא בשעת התפילה או אפילו בשעת אכילה איכא פירסומא ניסא על ידי אמירת על הניסים, משא"כ כשאינו אוכל ברביעות גדול ואינו אוכל לחם ואינו מברך רק ברכה אחת מעין שלוש ליכא פירסום ניסא, ולכך לא תיקנו לאומרו בברכה אחת מעין שלוש, והא ראיה דתוס' במס' שבת (כד. בד"ה מהו) באמת כתבו הטעם דלכך אומרים על הניסים בתפילת שמונה עשרה משום דאיכא פירסומא ניסא, ואם כן איכא למימר דבברכה אחת מעין שלוש ליכא פירסומא ניסא. עכ"ל.

וכעין זה תירץ בנימוקי או"ח (מונקאטש. סימן תרפ"ב) וזה לשונו. י"ל לתרץ קושיית הרב וכו' לפי דברי התוס' בשבת (הנ"ל) שכתבו

דפשיטא ליה להש"ס דבתפילה יזכיר של חנוכה (על הניסים) בהודאה, משום דתפילה בציבור הוא ואיכא פירסומי ניסא, אבל בברכת המזון שבבית ליכא פירסומי ניסא כולי האי. עכ"ל התוס'. ודייקו בלשונם הזהב (דליכא פירסומי ניסא) "כולי האי" בברכת המזון היינו שאינו פירסומי ניסא הרבה. אבל פירסומי ניסא (מעט. ולא הרבה) שייך גם כן בברכת המזון, ועל כן פשטינן בגמרא באמת שצריך להזכיר גם בברכת המזון בהודאה משום פירסומי ניסא, וזהו שייך רק בסעודה שמזמנים בציבור ובזימון עכ"פ, או הבני בית ביחד בסעודה כמו שנהוג שאוכלים ומברכים ביחד, וכמ"ש בשו"ע הלכות סעודה, ועל כן הוי פירסומי ניסא, משא"כ בפת הבאה בכיסנין ובפרט בפירות ענבים וכיוצא, שאין הדרך כלל לאכול ביחד, ואוכלים דרך עראי כל אחד ביחוד, על כן לא שייך פירסומי ניסא בברכתן, על כן לא תיקנו להזכיר אז בחנוכה ופורים. עכ"ל. (וכ"כ בדעת תורה להגאון מהרש"ם זצ"ל באו"ח סימן ר"ח סעיף י"ב).

ובגליון "שמעו ותחי נפשכם" (מס' 133 עמ' 4) הביא כתירוץ זה הנ"ל בקיצור מהרה"צ רבי משה וובר זצ"ל, דברכת המזון נאמרת בזימון ובשל כך יש בה פירסומי ניסא, משא"כ בברכה מעין שלוש שלא נאמרת בזימון, ועל כן אין בה פירסומי ניסא. ע"כ.

ב בביאור הגר"א (על שו"ע או"ח סי' ר"ח סעיף י"ב) כתב הטעם משום דאף בברכת המזון אין צריך להזכיר מעין המאורע דחנוכה ופורים מצד הדין, כמ"ש בפ"ב דשבת (כד.), אלא מצד המנהג, משא"כ כאן בברכת מעין שלוש ליכא מנהגא כלל. (עיי"ש).

ג בלבוש (שם) כתב הטעם משום שעל הניסים ראוי להזכירו בהודאה, דהיינו בתפילה במודים ובברכת המזון בנודה לך, ובברכה מעין שלוש שאין בה הודאה שראוי לסמוך להודאה, כי אם מה שאומר ונודה לך על הארץ וכו', ושם אין ראוי להפסיק כדי שיהיה לסמוך מעין החתימה לחתימה, לפיכך אין מזכירין אותו. עכ"ד. (ובא"ר סי' תרפ"ב הביא טעם זה מתשובת מהר"ם מרוטנבורג סי' ע'). ועיין בדברי חמודות פרק כיצד מברכין (ס"ק קל"ה) שהשיג על טעם זה. עיי"ש. (וע"ע בא"ר הנ"ל משכ"ב). וע"ע בשו"ת יביע אומר (ח"ג סי' ל"ו אות ב'). ובשו"ת משנה הלכות (ח"ה סימן פ"א). עיי"ש.

ד בדברי חמודות (הנ"ל) כתב הטעם דלא חיבו להזכיר בברכת מעין שלוש אלא מה שהוא כתוב בתורה, דגם ראש חודש מיהא כתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חודשיכם (במדבר י' - י'), אבל חנוכה ופורים דלא הוזכרו בתורה, דאינו אלא תקנת נביאים וחכמים, לכן לא תיקנו להזכירם בברכת מעין שלוש. (עיי"ש).

ובספרי "פרדס יוסף החדש" על חנוכה, הארכתי עוד טובא בענין זה בס"ד, ע"ש ותרווה נחת.

וקרא זה אל זה ואמר ← תגובות

גאוות הורים: בת זוג ... גויה

מכובדי, הר"ר רפי שי' אוסטרוף
יו"ר המועצ"ד גוש עציון / ארה"ק תובב"א

קראתי תגובתך ב"בסוד שיח" על מאמרי "ההתבוללות כבר כאן מזמן", בה כתבת על כך שדוקא בישראל אחוזי ההתבוללות נמוכים מאד (על אף שגם אחד שמתבולל הוא הרבה, ראה רש"י שמות יט, כא). אבל לדאבוננו התבוללות מתחילה כאן בארץ, ונגרמת מפני המצב בארץ. ואפרש שיחתי:

אכן, בפועל בארץ ישראל יש רוב יהודי מוצק ולכן אחוזי ההתבוללות נמוכים, אבל אוי לנו אם הסטטיסטיקה היא זו שתשמור על עם ישראל. הסיבה שבחור ישראלי בפועל מתחתן לרוב עם בחורה יהודי היא מקרית לחלוטין - זה מה שהזדמן לו לפגוש. זו אחיזת עיניים, אין בכך שום אינדיקציה למצב האמיתי.

המצב האמיתי של הנוער הגדל ומתחנך בארץ מתברר כאשר הוא נוסע ללמוד/לעבוד/לגור בחו"ל, ומדובר בכאלו שעברו את כל שנות הלימוד במערכת החינוך הישראלית ואת שנות השירות בצה"ל. מבחינתם אין כל הבדל עם מי יתחתנו, עם בני זוג יהודיים או לא, אפילו לא העדפה. אדרבה - לא אחת אני שומע הורים ישראלים הגאים בכך שהילד השתלב כל כך יפה בין העמים שהוא מביא לביתם בת זוג גויה תוצרת חו"ל...

כפי שהדגשתי, המציאות מוכיחה להיפך מדבריך: הישראלים הנמצאים בחו"ל מתבוללים באחוזים גבוהים הרבה יותר מאשר צעירים יהודיים מקומיים בחו"ל, שמימיהם לא למדו בבית-ספר יהודי, וכפי שכתבת, כמעט שלא ראו בית-כנסת! נתון זה זועק דרשני!

ואין מדובר כאן בכמה מאות או אלפים, ישנם למעלה ממיליון ישראלים שהיגרו לחו"ל לאורך השנים, והם הם נושאי דגל ההתבוללות בעולם! היתכן?! מניין צמחו פירות אלו, מי האחראי לגידולם?!

אני מצרף לכב' כותרת ראשית מעיתון "ידיעות אחרונות", שמציינים עובדה (שבמשרד החוץ משתדלים להצניע). תופעה: 20 שגרירים קונסולים וקב"טים ישראליים בחו"ל התחתנו עם נוצריות ללא גיור (="שליחות רומנטית" בלשונם), ר"ל. ידוע לי, מידידי שלוחי חב"ד בעולם, שהמספרים הינם גדולים הרבה יותר, ומאז אותה כתבה התופעה רק מתרחבת והולכת, ר"ל.

תאר לעצמך שישנם מקומות ששלוחי חב"ד מוסרים נפשם בכל קצווי תבל להציל בחור או בחורה יהודיים מהתבוללות, והנה מתפרסם שהשגריר הישראלי בכבודו ובעצמו, המייצג את מדינת ישראל, מתחתן עם גויה, ומזמינים את הקהילה היהודית המקומית לשמוח בחתונתם, ורואים איך שכומר עם צלב גדול וראביי רפורמי מחתנים אותם בריש גלי. הלוא עבודה של שנים עם

הקהילה המקומית יורדת לטמיון!

יתרה מכך: עצם העובדה שהמרכז היהודי הגדול בעולם בארה"ק, מחנך לזלזול במורשת ישראל, ולקידוש ערכי השיוויון והנאורות, אל מול המסורת והגאוה היהודית הישנה, הוא גורם מרכזי וקריטי בכל ההסתכלות של צעיר יהודי בחו"ל על יהדות בכלל ועל יהדותו שלו. כאשר מארק צוקרברג (אם לנקוט בדוגמא שהבאת) פגש בשנות חייו בשליחי סוכנות למיניהם, קרא על מדינת ישראל בתקשורת, ובביקורו בישראל - מה סיפרו לו ומה הראו לו? את חוף הים בתל-אביב, חדשנות טכנולוגית, טיולי גמלים במדבר, מתירנות ובילויים. כשרוצים להראות משהו "יהודי" מראים את יד-ושם... ברור שהתודעה המתקבעת אצלו תהיה שהמסורת היהודית שייכת לעבר הרחוק.

עם כל הצער והכאב, שגם אני שותף לו, אין מנוס מלקבוע, ובקול רם: מערכת החינוך הישראלית, היא היא הגורם המרכזי להתבוללות הנוראה ההולכת וגואה בעולם!

ר' רפי היקר, מילותיך היפות על הטוב והחסד שעשה עמנו הקב"ה שיכולים אנו לגור בין יהודים בארץ ישראל, הינן, לצערי הרב, טאטוא הבעיה מתחת לשטיח, הממשיכה את האדישות הנוראה למצב החינוך בישראל (אני מקוה שאינך מאמין באמת במה שכתבת, ש"גלי צה"ל" הם התקוה שלנו לחינוך למודעות וזהות יהודית..).

המצב הנורא מחייב מהפכה של ממש בחינוך ילדי ישראל וצעירי ישראל, שיהיה מבוסס על אדני היסוד של "בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", כפי שכתב הרב סעדיה גאון "אין אומתנו אומה אלא בתורתה"; על גאוה הבאה מתוך הבנה מעמיקה מה זה להיות בני אברהם יצחק ויעקב, שרה רבקה רחל ולאה; ועל שמחה ורגש בתורה ובמצוותיה, שבזכותן עם ישראל חי וקיים בקיום נצחי.

סיפור לשבת

להסתופף בבית ה'

לאחר התמוטטות המשטר הקומוניסטי בבריה"מ, נפל "מסך הברזל", ונפתחו השערים. הגאון ר' משה סולובייצ'יק מצייריך ייסד במוסקבה ישיבה מיוחדת עבור בני המקום.

אל הישיבה, "תורת חיים" שמה, נהרו צעירים יהודים רבים מערי רוסיה, שנפשם חשקה בתורה. אחד הבחורים בא לישיבת "תורת חיים" כשהוא מצוייד ברצון אמיתי ובשאיפות גדולות. למרות זאת, כל מאמציו עלו בתוהו והוא לא הצליח להתקדם. כשנוכחו מנהלי הישיבה כי הבחור הגיע למיצוי יכולותיו והפירות אפסיים, דנו בשאלה אם יש טעם שימשיך בלימודיו בישיבה. לבסוף החליטו מנהלי הישיבה לשוחח איתו ישירות.

כששמע הבחור כי עומדת על הפרק שאלת המשך לימודיו בישיבה, הוא פרץ בבכי סוער. לאחר שנרגע התחנן על נפשו: "אנא, השאירו אותי בישיבה. כל משאת נפשי היא להסתופף בבית ה', להיות דבוק בתורה ובלומדי התורה!, ואז הוסיף ואמר: "ברצוני לספר לכם מעט על עברי, ואז תבינו היטב את אשר מתחולל בנפשי.

"וכה סיפר הבחור: "בתקופות הקשות של השלטון הקומוניסטי בבריה"מ היו החיים מלווים בפחד נורא. אימת המשטרה החשאית הקג"ב היתה מוטלת על אזרחי המדינה.

"פעם אחת ישבתי במסעדה ולגמתי קפה לתומי. לפתע נעצרו בפתחה שלש ניידות של הקג"ב ומתוכן יצאו כמה וכמה שוטרים. בתוך דקות נעצרו כל יושבי המסעדה, ואני בתוכם, והוכנסנו לתוך הניידות. הובלנו לבית המעצר ושם שהיתי בחברת אסירים נוספים, חלק מהם פושעים ועבריינים פליליים.

במשך זמן רב הופעלו כנגדי שיטות חקירה קשות ואכזריות בניסיון להוציא ממני מה הייתה סיבת שהייתי במסעדה באותה עת. אך אני בשלי: 'אני עצמי לא עשיתי כל רע ואין לי שום מושג מה היו מעשיהם של האחרים'. כעבור כמה חודשים שוחררתי לחופשי בחסדי שמים, אולם הטראומה מהתקופה ההיא מלווה אותי עד עצם היום הזה".

"לימים התבררה לי סיבת המעצר. באותה מסעדה ישבו שלושה אנשים, ששוחחו ביניהם ותוך כדי שיחתם השמיעו אמירות חתרניות נגד השלטון. היה שם מי שהאזין להם, והוא דאג להזעיק את אנשי הקג"ב אולם הללו לא הסתפקו במעצרם של השלושה, אלא הם עצרו את כל יושבי המסעדה. ומדוע פשוט מאד: לדידם, כל מי ששהה בסביבתה הקרובה של אותה קבוצה הרי הוא נמנה על מתנגדי המשטר, גם אם השהייה הייתה באקראי, כי בוודאי יש לו איזה שהוא קשר אליהם, ויש לעצור ולחקור אותו".

ראשי הישיבה האזינו בקשב רב לסיפורו של הבחור, אך התקשו להבין מה הוא קשור לעניין שלשמו נועדו עמו.

המשיך הבחור ואמר: "יבוא יום ועם ישראל יזכה לגאולה,

המשך בעמוד הבא...

ויתקיים בנו הכתוב "ומלאה הארץ דעה את ה" ו'מי יזכה למקום של כבוד'? מי שהשכיל למלא עצמו בתורה, מי שדבק בה. גם אני ארצה להיות אחד מאלו, אבל השומר בכניסה יעצור אותי ולא ייתן לי להיכנס. הוא יערוך לי 'מבחן כניסה'... יבחן אותי על סוגיה אחת ופי ייאלם. מנין לי לדעת אם לא למדתי?! "ואז, רגע לפני שיסלק אותי מן המקום, אני אומר לו: 'הלא יודע אתה כי בעבר נכלאתי בכלא הסובייטי למשך כמה חודשים, ובמה האשימו אותי? שישבתי בסביבה של מתנגדי השלטון. זה היה כל פשעי וחטאתי! אני עצמי לא עשיתי שום מעשה שנגד את החוק, אבל עצם הישיבה שלי בסביבתם של מתנגדי השלטון כבר חיברה אותי אליהם!" ואז הוסיף: "ואטען לממונה בישיבה של מעלה: 'אמנם אני עצמי לא זכיתי ללמוד תורה, אבל לפחות ישבתי בסביבתם של לומדי תורה ועצם ההסתופפות בחברתם כבר חיברה אותי - אליהם, יש לי זיקה אליהם וקשר עימהם!'

מה שהיה נכון בענייני השלטונות הסובייטים, מן הדין שיהיה נכון גם כאן'"! הבחור סיים את דבריו, ולאחריהם, כמובן, איש לא העלה עוד את האפשרות שהוא לא יהיה חלק בלתי נפרד מהישיבה...

[הרב חנניה צ'ולק; "ברכת דוד"]

■

שביבים / שאול שיף

■ כוח הביטחון גדול מעבודת התפילה!

כשיש לאדם ביטחון אי אפשר להזיקו כלל. 'אי אפשר להעניש את האדם כל זמן שהוא שלם בביטחונו, אא"כ לקחו ממנו מידת הביטחון'. וידוע שאמר הבעש"ט שהוא יותר מכח התפילה! כמסופר בבוצינא דנהורא, שהרה"ק רבי ברוך זי"ע אמר בשם זקנו הבעש"ט, שגם כשהצדיק רואה שהדין נגזר ואין עכשיו זמן של תפילה, אזי יתחזק באמונה וביטחון ברחמי ה', כי הביטחון עולה למעלה מכוח התפילה! פעם אחת חלה תלמידו של הרבי ר' ברוך והתלמיד היה אברך צעיר ובעל משפחה, והיה דר בעיר סמוכה למז'בוז. הרבי ר' ברוך התחזק בכל עת בביטחון והבטיח לבני המשפחה שבוודאי בלי שום ספק הקב"ה ירפאהו במהרה. [כשאדם בוטח אין מקום לתפילה, שפשוט לו שיוושע. גם כשעבר הבעש"ט על הנהר, עבר עם בטחון ולא בתפילה.]

ובכל יום ציוה הרבי ר' ברוך לאחד החסידים, שילכו לאכסניה לבדוק אם הגיע אורח מאותה העיר, לברר על מצבו של האברך החולה. וילך החסיד וישאל את בעל האכסניה אם הגיע אחד משם, וענה לו שהגיעה אישה זקנה אחת, כששאל החסיד את הזקנה מה שלום אותו תלמיד, החלה לבכות ותאמר שכבר הייתה הלוויה, וברכו דיין האמת.

כשחזר החסיד עם פנים נפולות אל הרבי ר' ברוך, הבין הרבי איזו בשורה יש בפיו, ויצעק 'לך מכאן, הקב"ה לא יבזה את האמונה והביטחון שלי!'. החסיד התפלא: מה שייך כאן בטחון, הרי כבר ברכו דיין האמת. אך הרבי ר' ברוך בשלו יושב ומתחזק באמונה ובטחון ברחמי ה' שירפאהו בקרוב.

למחרת ציוה שוב הרבי ר' ברוך אל החסיד שילך אל האכסניה וישאל אם הגיע מאן דהו מאותה העיר לשאול בשלום אותו התלמיד. החסיד מתפלא אך הולך בתמימות במצות רבו אל האכסניה, כשהגיע לשם שמע שהגיעו זה עתה שני חסידים מאותה העיר, וצהלתם בפניהם כי אותו חסיד נתרפא, וכבר היום הגיע לבית הכנסת וברך ברכת הגומל...

כשחזר החסיד אל הרבי עם הבשורה הטובה, הסביר לו הרבי: 'אני ידעתי כי הס"מ רצה לקחת אותו מן העולם, לכן ישבתי והתחזקתי בביטחון כמו ששמעתי מזקני הבעש"ט כנ"ל. והס"מ לא היה יכול להרגו מחמת הביטחון שלי, לכן התחפש הס"מ לסבתא ובלבל אותך שכבר לאחר הלווייה וכבר ברכו דיין האמת, וכל זה כדי שאאבד את הביטחון לרגע אחד, ואז היה לוקח נשמתו! אך אני בשלי! ידעתי שהוא יעשה כל טצדקי שבעולם להחליש ממני האמונה והביטחון, לכן הבנתי שזהו הוא בעצמו, והמשכתי להתחזק, ועי"ז נתרפא התלמיד. ואכן זכה אותו תלמיד לאריכות ימים ושנים.

■ החזון היהודי בארץ ישראל

/ הרב תומר אנגסלמן

אנחנו לא מעלים על הדעת שבין האחים הקדושים הייתה שנאה שנבעה ממריבות רגילות בין אחים. הכול מתחיל בכעסם של האחים על חלומותיו של יוסף. מה מכעיס בחלומות? אין זה אלא מריבה אל חזון. מהו החזון של עם ישראל?

מסביר מו"ר הרב אורי שרקי שליט"א, שהחלום הראשון של יוסף עוסק באיסוף אלומות בשדה. מבינים האחים שהדרך בה חולם יוסף לתקן את העולם היא בהשפעת שפע חומרי על העולם.

החלום השני כולל בתוכו את השמש, הירח והכוכבים. רק בחלום אפשר לראות יום ולילה ביחד שהרי בלתי אפשרי לראות במקום אחד בו זמנית את השמש הירח והכוכבים.

האחים מסיקים שהחלום נובע מכוונה של יוסף לתיקון העולם במקום שבו בתחילה רואים את השמש, ואחר כך את הירח ואת הכוכבים. הכיוון של יוסף הוא להביא את המשפחה לתוך מעמקי

הלילה, לגלות. בגלות, על פי שיטתו של יוסף, תפקידם של ישראל הוא להיות כוכבים לגויים ולתקן את העולם.

זוהי גישה מסוכנת, שאף הוכחה כלא יעילה בעבר (יעקב אצל לבן, אברהם בחרן), והיא מסכנת את ההולכים בה. זוהי הסיבה שהאחים דנו את יוסף בדין חמור של מיתה כי חלומותיו סיכנו את המשפחה.

יהודה, מנהיג האחים, סובר בדיוק להיפך מיוסף:

התיקון של העולם לא יתבצע על ידי יציאת בני ישראל החוצה לגלות. על פי שיטתו של יהודה תיקון העולם יתבצע באמצעות הקמת מרכז רוחני של עם ישראל בארצו, ומי שירצה לבוא מבין הגויים יבוא מבחוץ פנימה ולא להיפך. בסוף ספר בראשית גם יוסף מודה ליהודה כאשר לפני מותו מצווה את עם ישראל להעלות את עצמותיו לארץ ישראל.

הצעה לעסקת חליפין

את המעשה שלפנינו סיפר חמדת לבבי, הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א:

בעיר אנטוורפן שבבלגיה דר יהודי אחד שלדאבון לב סר מדרך התורה והמצוה ולא שמר את השבת קודש. ברבות הימים נקפו ליבו, והחל להתקרב אל הקדושה, ולאט לאט שב בתשובה שלימה וקיבל על עצמו בהחלטה איתנה ונחושה מכאן ואילך לשמור השבת בקדושה כהוגן. היה לו - לבעל תשובה הטרי דנן - עסק נכבד של חנות ענקית במרכז עסקים שוקק. לאחר שחזר בתשובה והחל לשמור שבת, הנהיג בחנותו בכל יום שישי כמה שעות טרם כניסת השבת להאיץ בלקוחות ולזרזם לסיים חיש את קניותיהם, וסגר את החנות על מנעול ובריח והלך להכין עצמו לקראת שבת מלכתא, ובמשך כל השבת השתדל לעסוק בתורה ובקדושה. והנה תקופה קצרה לאחר שהחל בשמירת השבת, הגיע 'יום חגא' של הגויים, שמדרכם לרכוש הרבה קניות - 'שופינג' לקראת החגא שלהם, שבו סגורות כל החנויות כחוק. באותה שנה חל החגא ביום הראשון בשבוע, ובימים שלפניו יצאו הרבה גויים לשוק לעריכת קניותיהם. היו אלה ימים פוריים ביותר לבעלי העסקים, שגרפו בהם הון רב. מטבע הדברים נערכו עיקר הקניות באותה שנה ביום השבת וביום השישי שלפני אותה חגא.

היה זה ניסיון קשה מאד עבור אותו בעל תשובה, שכן חנותו עמדה כאמור במרכז המסחרי השוקק ומלא קונים, שמילאו וגדשו את החנות בקניות רבות. אבל הוא התעקש חזק ביהדותו ובקבלה שקיבל על עצמו, ובהגיע השעה היעודה בצהרי יום השישי, בשעה שהעסק היה בשיא פריחתו, והחנות הומה קונים לרוב, הכריח את כולם לסיים את קניותיהם וסגר את החנות. ויהי בערב, בדרכו מבית הכנסת לביתו, אחר תפילת ליל שבת קודש, והנה רואה הוא את ההמולה הגדולה של הגויים היוצאים באלפיהם ובהמוניהם ועורכים את ה"שופינג' הגדול! ליבו נצבט בקרבו, הוא ראה את כל שאר החנויות המתחרות עימו פתוחות לרווחה, ועושות 'קופה' יפה בגריפת הון רב! ליבו כאב מאוד על ההפסדים הגדולים שיהיו לו בשבת זו. בדרכו פגש בחבריו מן העבר, שסנטו בו בהיתול: מה איתך, ביש מזל? ביום שכזה סוגרים את החנות? בטלן שכמותך! הרי אתה מקלקל את העסק שלך בידיים! אנשים מתרגלים שלא לקנות אצלך, והמתחרים שלך ישיגו אותם במהרה... כשניסה להסביר שהוא החל לשמור את השבת, צחקו ממנו חבריו ולעגו לו. "וכי מה יקרה אם תהיה שבת אחת פחות בשנה?"...

נכנס אפוא האיש לביתו בלב כבד ומר ושח לאשתו שקשה לו מאד לעמוד בניסיון הזה ולהילחם ביצרו כל העת - "על כן, ברצוני לשתות כמה כוסות של 'וודקה' חזקה (96) בסעודת השבת... המרדימה את האדם להרבה שעות, וכך אעביר את רוב השבת בשינה... ולא ייסרוני כליותיי בניסיון הקשה הזה!" אמר ועשה. הוא שתה היטב טרם שנכנס לישון, ונרדם בשינה עמוקה ביותר. למחרת בבוקר לא העירה אותו אשתו לתפילה, על פי בקשתו, והוא המשיך כך לישון עד שבת אחר הצהריים, והתעורר לקראת ערב, ללא תפילה, ללא קריאת התורה, ללא בית כנסת... בקושי הספיק עוד לחטוף את תפילת המנחה עם דמדומי חמה... עם צאת השבת, כשהתבונן האיש כיצד עברה עליו השבת בשינה ותרדמה, ללא תפילה וללא תורה וקדושה, כך בריקנות גמורה, וללא שום מזון רוחני לנשמתו ולנשמה היתרה - נשבר ליבו בקרבו. וכי כך נראית שבת קודש? הרי אין לך זלזול גדול מזה!!! הוא היה נסער מאד, ומרוב צער וכאב החליט ללכת לבית הרב, להמציא עבורו דרך תיקון, על מה שפשע והעווה בזלזול כבוד השבת. רבה הגדול של אנטוורפן באותה עת, היה הגאון הצדיק המפורסם רבי חיים קרייזויט זצ"ל, גאב"ד אנטוורפן. כשנכנס האיש לבית הרב, עדיין היתה השראת שבת קודש ניכרת שם בכל פינה. הרב חזר זה עתה מבית הכנסת הגדול, זורח ומאיר בקדושת השבת, ספריו הקדושים הרבים שעסק בהם במשך השבת עדיין ניצבו כחיילים על השולחן, כשפמוטות הכסף שלידם נוצצים בהוד קדושה עילאה, וכל האווירה שם היתה אפופה וספוגה בקדושת שבת קודש. בהביטו בכל זה נצבט ליבו מאד, והרהר לעצמו עד כמה היתה השבת שלו רחוקה מן הקדושה המלאה פה כרחוק מזרח ממערב... הרב קיבלו בחביבות ובסבר פנים יפות כדרכו, וביקשו להשיח את אשר על ליבו. האיש החל לבכות ובלב מלא כאב, אמר לרב: "אני כל כך מקנא בשבת שלכם! הנה כאן היתה שבת מלאה תורה מלאה קדושה, כמה שמחה ונחת רוח נעשה למעלה מהשבת קודש שלכם! אבל אני העברתי את כל השבת במיטה... לא תורה ולא תפילה, לא קריאת התורה ולא זמירות... שבת מלאה שינה וריקנות של הבל... איך לבי מתמלא קנאה מהשבת שלכם!" - בכה האיש ודמעות רותחות נשרו מעיניו. משנח קמעא מבכיו, פנה אליו הרב להפתעתו, וביקשו: "אנא במטותא, הייתי מאד חפץ לעשות עמך עסק חליפין: הבה נתחלף בשבתותינו! קח נא אתה את השבת שלי, ותן לי את השבת שלך!... הלוואי ותסכים עימי בתחלופה זו! השבת שלך גדולה הרבה יותר! כמה התגברות ועמידה בניסיון וקושי יש בשבת שכזו, היא שווה פי כמה וכמה לאין ערוך... הלא היא זורחת ומאירה בכל העולמות כולם! ולפום צערא אגרא!"

האיש נרגע והבין היטב את אשר לפניו, שבדווקא שלחו לו מן השמים ניסיון קשה בתחילת דרכו בשמירת השבת, כדי לחשלו ולחסנו ולחזק יהדותו והשבת קודש שלו. עסקת החליפין כמובן לא נעשתה, והאיש חזר לביתו שמח וטוב לב, אחר שלמד להוקיר ולהחשיב היטב ערך עבודת איש ישראל!

(להתעדן באהבתך, מתוך טיב המעשיות ח"ו דף פו)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il